

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

KL ./ riksåklagaren ang. grovt olaga hot

(Svea hovrätts dom den 28 augusti 2026 i mål B 11124-26)

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens domslut och avstyrker prövningstillstånd.

Om prövningstillstånd meddelas justerar jag gärningsbeskrivningen genom att lägga till följande mening i första stycket. *Företrädaren för caféet fick dagen eller dagarna efter gärningen hotet förmedlat till sig genom samtal med polis och/eller genom uppgifter i media, vilket KL hade att räkna med.*

Jag vidhåller i så fall också åklagarens i hovrätten framställda andrahandsyrkande om försök till grovt olaga hot.

Bakgrund

KL har dömts för grovt olaga hot till fängelse i elva månader.

Den gärningsbeskrivning som ligger till grund för domstolarnas domar lyder enligt följande.

KL har hotat företrädarna och personalen på caféet xx AB samt andra personer boendes i närheten av caféet med brottslig gärning genom att placera en attrapp av en termosbomb i porten till caféet.

Det hände den 15 mars 2026 på x-gatan, Stockholms stad.

Hotet var sådant att företrädarna och personal på caféet xx AB samt andra personer boendes i närheten av caféet kunde förväntas känna allvarlig rädsla för sin egen eller annans personliga säkerhet eller rädsla för att caféets lokaler samt fastigheten i övrigt skulle kunna allvarligt skadas.

Det olaga hotet bör bedömas som grovt brott eftersom hotet har förstärkts med hjälp av en bombattrapp.

KL begick gärningen med uppsåt.

Efter att tingsrätten dömt KL för grovt olaga hot till fängelse i elva månader gjorde han i hovrätten gällande att åtalet skulle ogillas då det enligt honom inte var visat att hotet kommit till målsägandens kännedom.

Åklagaren har i svarsskrivelse till hovrätten justerat åtalet genom att alternativyrka ansvar för försök till grovt olaga hot.

Hovrätten har i det nu överklagade avgörandet, som avgjordes på handlingarna, instämt i tingsrättens domskäl och fastställt tingsrättens domslut. Åklagarens åtalsjustering är inte antecknad i hovrättens dom.

Överklagandet till Högsta domstolen

KL yrkar i första hand att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd, undanröjer hovrättens dom och återförvisar målet till hovrätten för fortsatt handläggning. I andra hand att åtalet ska ogillas eller, i allt fall, att gärningen ska rubriceras som olaga hot av normalgraden.

Han gör gällande att hovrätten gått utanför den ram som åklagaren dragit upp genom gärningsbeskrivningen och dömt honom i strid med 30 kap. 3 § rättegångsbalken, vilket utgör ett grovt rättegångsfel som inverkat på målets utgång. Vidare att utgången i hovrätten uppenbarligen beror på ett grovt förbiseende eller grovt misstag. Detta eftersom han dömts till ansvar för brott begånget den 15 mars 2026 trots att brottet fullbordats först vid en senare tidpunkt.

Grunderna för min inställning

Straffbestämmelsen om olaga hot

Enligt 4 kap. 5 § första stycket brottsbalken döms den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, för *olaga hot* till böter eller fängelse i högst två år.

Om brottet är grovt döms, enligt andra stycket samma lagrum, för *grovt olaga hot* till fängelse i lägst ett och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag, eller
2. om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.

Det krävs inte att hotet uttalas direkt till den hotade, men det måste komma till dennas kännedom. Ansvar för olaga hot kan alltså komma i fråga också då hotet har kommit till den hotades kännedom genom förmedling av en tredje person. Objektivt sett krävs för straffansvar i ett sådant fall att det i gärningsögonblicket typiskt sett finns en beaktansvärd risk för att hotet kommer att vidareförmedlas till den hotade. Sådan risk kan exempelvis finnas om hotet lämnas till en myndighetsperson som kan förväntas agera, om det lämnas till en nära anhörig till den som hotet avser eller om gärningsmannen gett annan i uppdrag att framföra hotet och uppdraget bedöms vara möjligt att utföra. (NJA 2025 s. 530 "Det filmade hotet").

Högsta domstolen uttalar sig inte explicit i frågan om när hotet i det aktuella fallet kommit att fullbordats. Frågan om fullbordanspunkten vid vidareförmedlade hot behandlas såvitt jag har kunnat finna heller inte i förarbetena eller i doktrinen.

I RH 1983:166 yrkade åklagaren ansvar för olaga hot bestående i att den tilltalade under ett möte vid ett visst datum inför en advokat och en tolk sagt sig ha för avsikt att döda en annan person som inte var närvarande vid mötet. Hotet, som efter det att polisanmälan skett kommit till den hotades kännedom, hade enligt åklagaren varit ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för att det skulle komma till utförande. Hovrätten ogillade åtalet då det inte var styrkt att den åtalade i gärningsögonblicket haft uppsåt att hota målsäganden. I gärningsbeskrivningen hade åklagaren angett som brottsdatum det datum när det aktuella mötet ägde rum. Frågan om brottets fullbordanspunkt berördes inte i rättsfallet.

Gärningsbeskrivningen m.m.

Enligt 30 kap. 3 § första meningen rättegångsbalken får en dom inte avse någon annan gärning än den för vilken talan om ansvar i behörig ordning har förts. Det som avses i bestämmelsen är den gärningsbeskrivning som åklagaren ska lämna i sin stämningsansökan – låt vara att den kan justeras under rättegången – och det är gärningsbeskrivningen som sätter gränserna för domstolens prövning.

I gärningsbeskrivningen ska åklagaren ange den brottsliga gärningen med uppgift om tid, plats och de övriga omständigheter som behövs för dess kännetecknande. Åklagaren ska, enligt 45 kap. 4 § första stycket 3 rättegångsbalken, i anslutning till gärningsbeskrivningen även ange de bestämmelser som han eller hon anser är tillämpliga.

Det är gärningsbeskrivningen som utgör ramen för brottmålsprocessen. Endast de påståenden om gärningen som kan utläsas av gärningsbeskrivningen får läggas till grund för domen. Gärningsbeskrivningen ska innehålla det som enligt åklagaren konstituerar brottet. Gärningsbeskrivningen ska innehålla de rekvisit som karakteriserar gärningen som brottslig. Påståenden rörande gärningen som inte kan utläsas av gärningsbeskrivningen får inte läggas till

grund för en fällande dom. (Se NJA 2023 s. 869 och ”Mordet i hissen” NJA 2023 s. 460 I.)

Det är alltså åklagarens uppgift att beskriva det händelseförlopp som åklagaren påstår att den tilltalade ska hållas straffrättsligt ansvarig för. Här innefattas såväl de yttre faktiska omständigheterna som de subjektiva moment – uppsåt eller oaktsamhet – som ingår i gärningen. Det som anges i gärningsbeskrivningen ska vara ägnat att för den tilltalade tydligt klargöra vad som läggs henne eller honom till last. Därigenom ska det bli möjligt för den tilltalade att ta ställning till hur försvaret bör läggas upp. Domstolen kan med sedvanliga metoder tolka gärningsbeskrivningen; som en allmän utgångspunkt gäller då att gärningsbeskrivningen får ses i belysning av den brottsbeteckning och den straffbestämmelse som åklagaren har angett. (Se NJA 2023 s. 869.)

Gärningsbeskrivningen ska särskilt ses i belysning av de fyra bestämmelserna i 30 kap. 3 § och 9 § första stycket samt 45 kap. 1 § tredje stycket och 5 § tredje stycket rättegångsbalken. Av stor betydelse är också de krav som enligt artikel 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) måste uppfyllas när det gäller utformningen och underrättelsen av en anklagelse.

Innebörden av gärningsbegreppet i 30 kap. 3 § rättegångsbalken är snävare än i bestämmelserna om domens rättskraft i 30 kap. 9 § rättegångsbalken och om litispendens i 45 kap. 1 § och 5 § tredje stycket rättegångsbalken. Rätten får enligt 30 kap. 3 § rättegångsbalken inte döma för sådant som inte finns med i gärningsbeskrivningen, även om ytterligare gärningsmoment i och för sig skulle komma att omfattas av domens rättskraft och medföra litispendens. Skälet för denna åtskillnad i innebörder är att 30 kap. 3 § rättegångsbalken är avsedd att ge tilltalade skydd mot risken att dömas för en gärning som han eller hon inte haft anledning att försvara sig emot. Den snävare innebörden av gärningsbegreppet i paragrafen samverkar med kravet i artikel 6.3 i Europakonventionen på så sätt att den som har blivit anklagad för brott ska underrättas om innebörden av anklagelsen och få tillräcklig möjlighet att förbereda sitt försvar (se NJA 2013 s. 7 p. 11 med hänvisningar, jfr även Dag Victor, Den åtalade gärningen – några tankar om utformningen av gärningsbeskrivningen, ”35 års utredande: en vänbok till Erland Aspelin”, Malmö: Departementens utredningsavd., 1996).

Högsta domstolen har i NJA 2019 s. 909 uttalat sig angående frågan hur preciserad och konkretiserad en gärningsbeskrivning beträffande åtal för brott mot 3 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen) jämförd med 2 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen) måste vara för att en dom där åtalet bifalls inte ska stå i strid med 30 kap. 3 § rättegångsbalken.

Högsta domstolen uttalar därvid följande angående den rättsliga regleringen.

9.Enligt 30 kap. 3 § RB får en dom inte avse någon annan gärning än den för vilken talan i behörig ordning förts. I stämningsansöknings ska åklagaren enligt 45 kap. 4 § första stycket 3 ange bl.a. den brottsliga gärningen med uppgift om tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter som behövs för dess kännetecknande. Kravet på åklagaren är således inte att denne i detalj ska beskriva den brottsliga gärningen.

10.Detta innebär att gärningsbeskrivningen ska innehålla vad som enligt åklagaren konstituerar brottet. HD har framhållit att den tilltalade kan fällas till ansvar för ett brott endast om gärningsbeskrivningen svarar mot rekvisiten enligt den aktuella straffbestämmelsen. Påståenden rörande gärningen som inte kan utläsas av gärningsbeskrivningen får därmed inte läggas till grund för en fällande dom. (Se t.ex. NJA 2003 s. 486, NJA 2013 s. 7, NJA 2014 s. 664 och NJA 2015 s. 405.) Samtidigt framgår av bl.a. nämnda rättsfall att gärningsbeskrivningen vid tillämpning av 30 kap. 3 § RB i viss mån får tolkas av domstolen genom att den läses i belysning av det eller de brott som åklagaren påstår att den tilltalade har begått och det eller de lagrum som åberopas. En tolkning av gärningsbeskrivningen får dock inte leda till att en dom baseras på något för den tilltalade överraskande moment, som han eller hon inte haft möjlighet att försvara sig emot.

Min bedömning

Målet i sak

Enligt 4 kap. 5 § första stycket brottsbalken döms den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid för *olaga hot* till böter eller fängelse i högst två år.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2025 s. 530 slagit fast att det för straffansvar (objektivt sett) vid vidareförmedlade hot krävs dels att det i gärningsögonblicket typiskt sett finns en beaktansvärd risk för att hotet kommer att vidareförmedlas och dels att hotet senare faktiskt kommer till den hotades kännedom.

Det är i målet utrett att KL den 15 mars 2026 kl. 23.45 placerat en verklighetstrogen attrapp av en termosbomb utanför porten till ett café på x-gatan, som även är ett bostadshus, mitt i centrala Stockholm. Som tingsrätten angett (domen s. 6-7) är detta ett agerande som typiskt sett kan framkalla allvarlig rädsla hos de som arbetar vid eller bor nära den aktuella adressen.

Det är vidare utrett att polisen, efter att ha larmats om attrappen av en inringare, genomförde avspärrningar i området runt adressen samt under morgonen den 16 mars 2026 kontaktade ägaren till caféet (målsäganden) med

information om avspärrningarna och i samband med detta också ställde frågor om det fanns någon hotbild mot henne eller någon av hennes anställda. Det är också utrett att händelsen blev omskriven i media vilket målsäganden uppmärksammade. Lika med tingsrätten (domen s. 7) är det min uppfattning att redan den omständigheten att området runt attrappen spärrades av förmedlade bilden av att polisen misstänkte att det fanns en överhängande explosionsrisk. Genom att förmedla information om avspärrningarna till målsäganden och samtidigt ställa frågor om en eventuell hotbild mot henne och hennes anställda är det enligt min uppfattning visat att hotet kommit till målsägandens kännedom. Att det i gärningsögonblicket fanns en beaktansvärd risk för att hotet skulle komma en presumtiv målsägande till kännedom måste KL ha insett. Insikten om denna beaktansvärda risk har inte på något sätt avhållit honom från att vidta gärningen. Tvärtom har han själv berättat att han placerade bombattrappen på den aktuella platsen för att han ville se hur polisen skulle reagera. Han har således begått gärningen uppsåtligt.

Åtalet är enligt min uppfattning styrkt och gärningen ska som domstolarna funnit rubriceras som grovt olaga hot. Jag instämmer också i domstolarnas påföljdsbestämning. Hovrättens domslut ska enligt min uppfattning stå fast.

Angående påståendet om grovt rättegångsfel m.m.

Frågan är då om den omständigheten att det i gärningsbeskrivningen inte har preciserats att det i gärningsögonblicket fanns en beaktansvärd risk för att hotet skulle vidareförmedlas och att det senare också vidareförmedlats till målsäganden innebär att domstolarna dömt till ansvar i strid med 30 kap. 3 § rättegångsbalken.

Högsta domstolen har i NJA 2019 s. 909 angett att gärningsbeskrivningen ska innehålla vad som enligt åklagaren konstituerar brottet. Vidare att den tilltalade kan fällas till ansvar för ett brott endast om gärningsbeskrivningen svarar mot rekvisiten enligt den aktuella straffbestämmelsen. Påståenden rörande gärningen som inte kan utläsas av gärningsbeskrivningen får därmed inte läggas till grund för en fällande dom. Samtidigt uttalas att gärningsbeskrivningen vid tillämpning av 30 kap. 3 § rättegångsbalken i viss mån får tolkas av domstolen genom att den läses i belysning av det eller de brott som åklagaren påstår att den tilltalade har begått och det eller de lagrum som åberopas. En tolkning av gärningsbeskrivningen får dock inte leda till att en dom baseras på något för den tilltalade överraskande moment, som han eller hon inte haft möjlighet att försvara sig emot.

I detta fall har åklagaren i gärningsbeskrivningen påstått att KL på tid och plats som anges i åtalet hotat bl.a. företrädaren för det aktuella caféet genom att placera en bombattrapp framför dörren till lokalen samt att hotet var sådant att bl.a. företrädaren kunde förväntas känna allvarlig rädsla för sin egen eller annans personliga säkerhet eller rädsla för att caféets lokaler samt fastigheten i övrigt skulle kunna allvarligt skadas. Det som åklagaren påstår motsvarar rekvisiten i straffbestämmelsen om olaga hot. Att Högsta domstolen i NJA

2025 s. 530 slagit fast vad som måste vara utrett för att gärningen objektivt sett ska leda till straffansvar vid vidareförmedlade hot kan enligt min uppfattning inte innebära att dessa omständigheter är sådana rekvisit som måste framgå av själva gärningsbeskrivningen.

I detta fall har alla de omständigheter som krävs för straffansvar avhandlats vid förhandlingen i tingsrätten där KL var personligen närvarande och också företrädde av en offentlig försvarare. Det kan därför inte råda någon tvekan om vad det är åklagaren påstått att KL gjort sig skyldig till och vad det är han har haft att försvara sig emot.

Jag instämmer således inte i förswarets uppfattning att KL dömts till ansvar i strid med 30 kap. 3 § rättegångsbalken.

De förutsättningar för straffansvar vid vidareförmedlade hot som Högsta domstolen slagit fast genom NJA 2025 s. 530 innebär enligt min uppfattning inte att brotten i de fallen fullbordas först vid den tidpunkt när målsäganden får kännedom om hotet. Enligt vad som framgår av Högsta domstolens avgörande fullbordades brottet vid den tidpunkt då gärningspersonen uttalade hotet till förmedlaren. Det kan inte vara någon skillnad i det fall hotet består i att placera ut en bombattrapp på en plats där flera människor kan förväntas passera. KL har när han placerade ut bombattrappen gjort allt som krävts för att brottet skulle fullbordas. Eftersom brottet alltså fullbordades redan när KL placerade ut bombattrappen har han heller inte dömts till ansvar för brott som begåtts vid någon annan tidpunkt än vad som anges i gärningsbeskrivningen.

Det har enligt min uppfattning inte förekommit något grovt rättegångsfel och det saknas därmed grund för att till följd av domvilla undanröja hovrättens dom.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Som jag redogjort för ovan har Högsta domstolen vid ett flertal tillfällen uttalat sig vägledande när det gäller vad en gärningsbeskrivning ska innehålla och vad som krävs för att domstolen ska kunna lägga en gärningsbeskrivning till grund

för en fällande dom. Det finns enligt min uppfattning inte något prejudikatintresse i att Högsta domstolen återigen prövar den frågan.

Som angetts ovan har, såvitt jag har kunnat finna, frågan om brottets fullbordanspunkt vid vidareförmedlade hot inte behandlats i vare sig förarbeten, doktrin eller praxis. Detta kan tala för att det finns prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar frågan. Jag kan dock, efter att ha inhämtat upplysningar i frågan, konstatera att Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum sällan eller aldrig får frågor från åklagare om vare sig gärningsbeskrivningens innehåll eller fullbordanspunkten vid vidareförmedlade hot. Enligt UC beror detta på att det i sådana gärningsbeskrivningar regelmässigt anges att hotet har vidareförmedlats, vilket den tilltalade haft att räkna med, samt att brottstiden täcker även den tidpunkt när hotet kommit till den hotades kännedom. Jag kan därför inte se att det finns något prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar överklagandet. Om prövningstillstånd meddelas har jag också för avsikt att justera gärningsbeskrivningen på det sätt som jag angett inledningsvis och jag vidhåller även det andrahandsyrkande om försök till grovt olaga hot som åklagaren framställde i hovrätten.

Jag instämmer heller inte i försvarets uppfattning om att det förekommit domvilla eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag. Någon grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl föreligger därför inte.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning m.m.

I fråga om återförvisning åberopar jag inte någon bevisning och anser att målet kan avgöras på handlingarna.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall målet efter att prövningstillstånd meddelats skulle komma att prövas i sak i Högsta domstolen.

Eva Thunegard

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum

City åklagarkammare i Stockholm (AM-43978-26)

Kammaråklagaren Zilla Hirsch